

Леся Попович

СЛАВНІ ЛИЦАРІ УКРАЇНИ

ІСТОРИЧНІ ОПОВІДАННЯ

Малюнки Яни Гавриш

УДК 398.21
ББК 84 (4 Укр)
П 58

Попович Л.А.

П 58 Славні лицарі України : Історичні оповідання / Л.А. Попович. — Тернопіль : Навчальна книга—Богдан, 2011. — 80 с.

ISBN 978-966-10-1118-1

Цікаво, захоплююче, легко й доступно маленькому читачеві оповіла письменниця про козацьку звитягу та доблесть, перемоги й поразки; про гетьманів — визначних лицарів України: Дмитра Вишневецького (Байду), Самійла Кішку, Івана Підкову, Івана Сулиму, Івана Виговського, Івана Сірка.

Книга прислужиться педагогам, дошколярикам і школярам молодших класів та їхнім батькам (для сімейного прочитання).

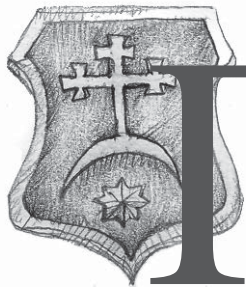
УДК 398.21
ББК 84 (4 Укр)

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути
відтворена в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ISBN 978-966-10-1118-1

© Попович Л.А., 2011
© Гавриш Я. малюнки, 2011
© Навчальна книга — Богдан,
майнові права, 2011

ПЕРШИЙ ГЕТЬМАН ВІЙСЬКА ЗАПОРОЗЬКОГО

Петрик минув свій під'їзд, будинок, підійшов до діда Остапа, що під розлогим кленом на майданчику лавку ладнав.

— О! — сказав дід. — Та й хутко наш футболіст явився. М'яч нездалий чи команда невміла?

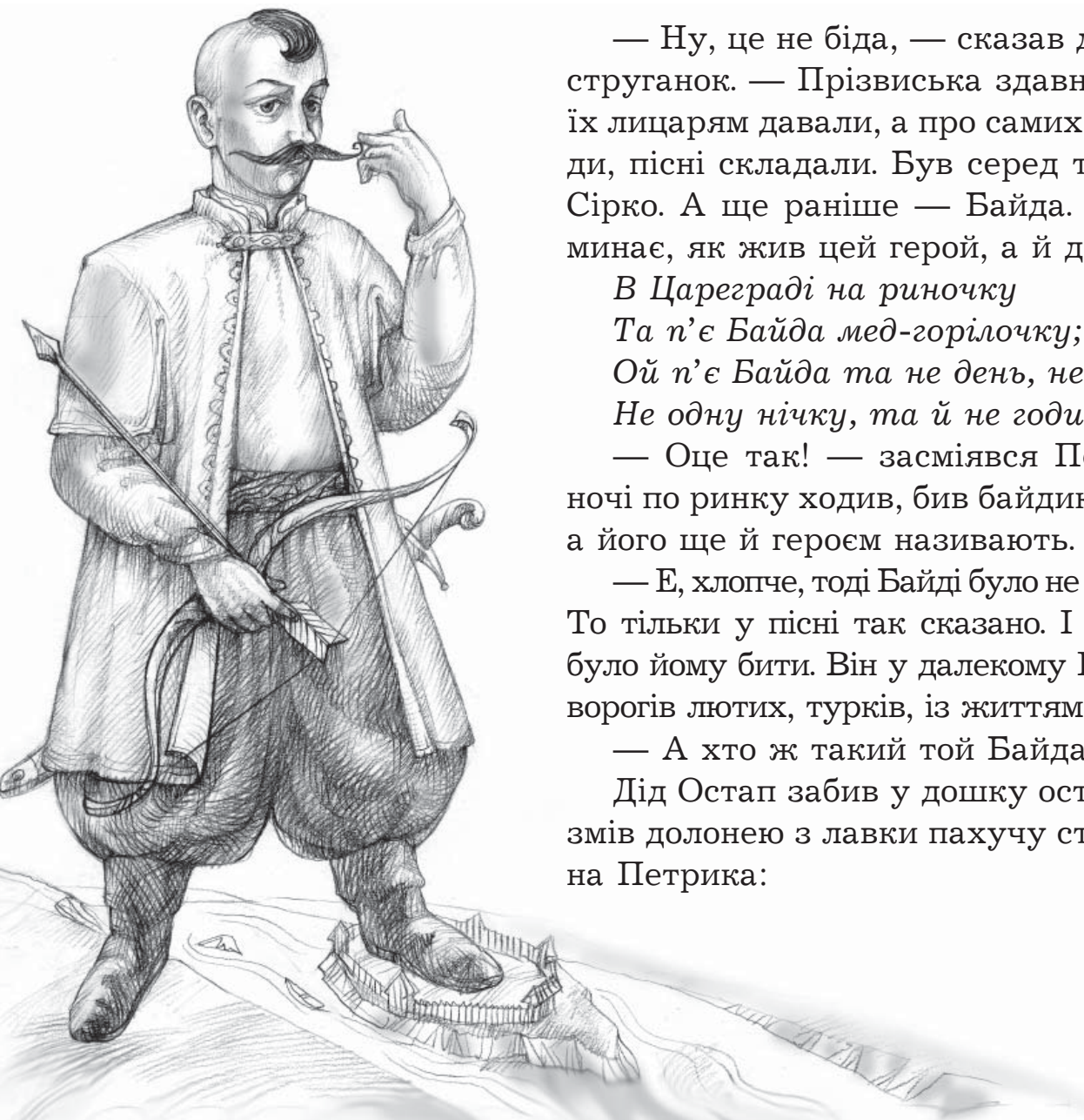
— Ні. Сергій пішов і я за ним.

— Звичайно, куди голка, туди й нитка. Той дружок твій поснідати тобі не дав, під вікном висвистував-викликав, м'ячем, як у справжнього футболіста, манив. То чому ж не грали? Скоїлося щось?

— Нічого. Хлопці дражнять.

— Дражнять? А то кого? Чому?

— Сергія дражнять. Тільки й чути: «Гей, Сірий! Подай м'яч, Сірий! Бий, Сірий!» Скоро Сірком, як у Миколи пса, кликати будуть.

— Ну, це не біда, — сказав дід, відсуваючи струганок. — Прізвиська здавна відомі. Часто їх лицарям давали, а про самих лицарів легенди, пісні складали. Був серед таких лицарів і Сірко. А ще раніше — Байда. П'яте століття минає, як жив цей герой, а й досі співають:

*В Цареградї на риночку
Та н'є Байда мед-горїлочку;
Ой н'є Байда та не день, не два,
Не одну нічку, та й не годиничку.*

— Оце так! — засміявся Петрик. — Дні і ночі по ринку ходив, бив байдики, горїлку пив, а його ще й героєм називають.

— Е, хлопче, тоді Байді було не до меду-горїлки. То тільки у пісні так сказано. І байдики ніколи було йому бити. Він у далекому Цареградї серед ворогів лютих, турків, із життям прощався.

— А хто ж такий той Байда?

Дід Остап забив у дошку останнього цвяха, змів долонею з лавки пахучу стружку, глянув на Петрика:

І ось одного разу сказав собі Сулима: «Тепер або ніколи».

Спустилась на море лагідна ніч. Гойдають хвилі галеру. Сплять турки. Та не спить Сулима. Не сплять і всі невольники. Обійшов хитрощами Сулима охорону. Відімкнув собі кайдани. Звільнив і невольників. Посадили за весла яничарів: «Давайте, гребіть, звідайте цього добра».

Довго уникала галера зустрічі з турками і прибула нарешті до Рима. Зійшли на берег. Придивляються римляни: що за одні? Зарослі до пояса, обвітрені, обшарпані, напівголі. А очі сміливі, нескорені. Ще й триста турків з галери вивели. Стоять на пристані. Не бідні, по одежі видно.

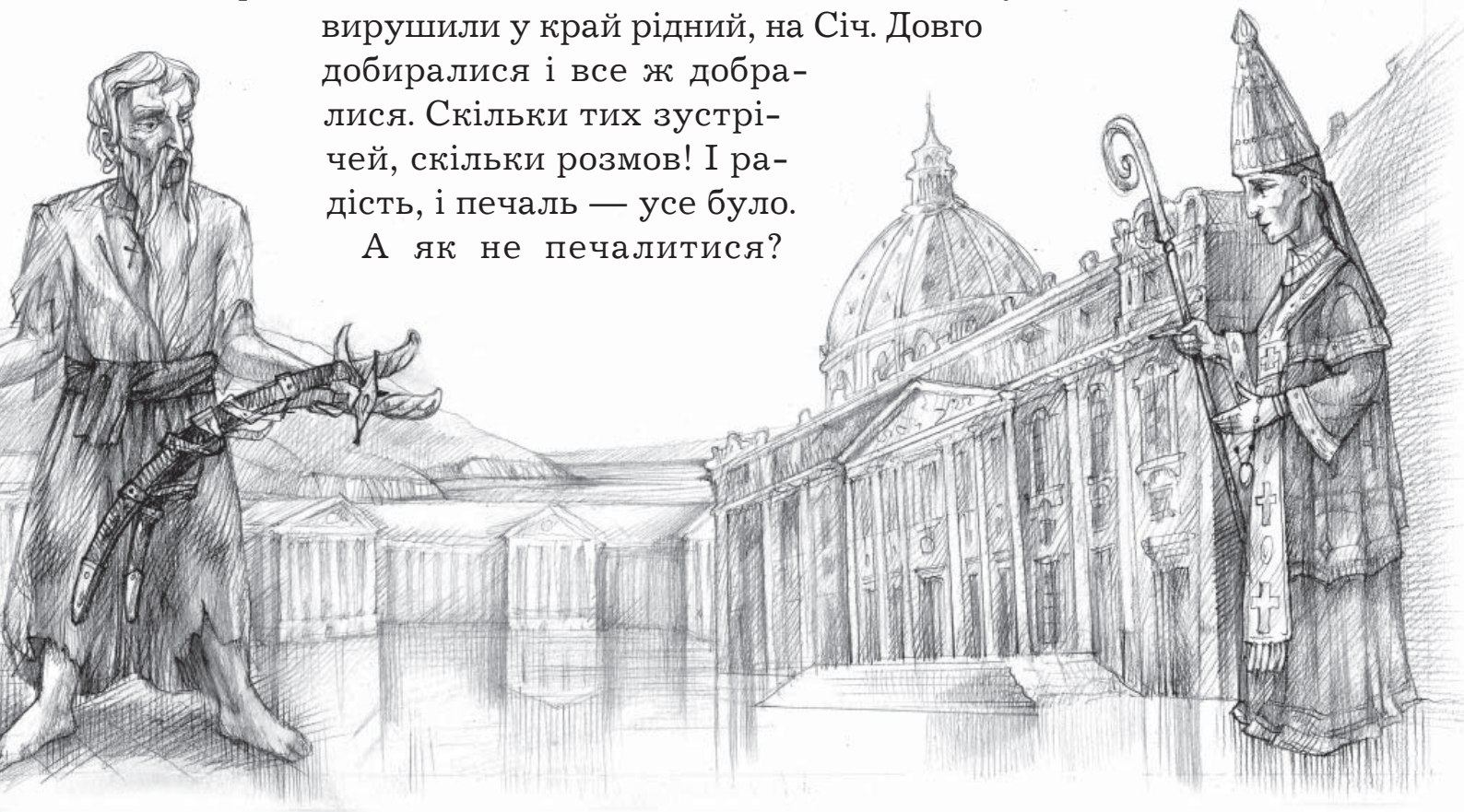
— А чому ж козаки не взяли їхнього одягу? — запитав Петрик.

— Е, ні. Чи ж гоже козакам у ворожі шати рядитися та ще й у чужому краї?

Почув про цих незвичних моряків Папа, захотів їх побачити, запросив до себе. Зустрілися. Слухав. Дивувався. Та й було чому дивуватися. Було, що й слухати. Із вдячністю дарунок прийняв — 300 турків-яничарів. Обіграв, одягнув козаків, дав грошей на дорогу додому. За хоробрість, стійкість нагородив Сулиму Павло V золотою медаллю і подарував медальйон з портретом своїм. Ніхто з полководців навіть Речі Посполитої не міг таким похвалитися. То була висока нагорода.

Привели себе козаки до божеського вигляду та й вирушили у край рідний, на Січ. Довго добиралися і все ж добралися. Скільки тих зустрічей, скільки розмов! І радість, і печаль — усе було. А як не печалитися?

бою. Удруге пішов хан на козаків — і знову відступили ординці. Сірко і його козаки уже на конях. Тіснять бусурманів. Тут і з тилу їх, ординців, почали поливати вогнем. То козаки прибулі, кинувши хоругви татарські, взялися за свою справу. «Кінець!» — зрозуміли ординці та врозтіч. Мало хто з них утік з поля бою. Сам хан ледь у полон не потрапив.

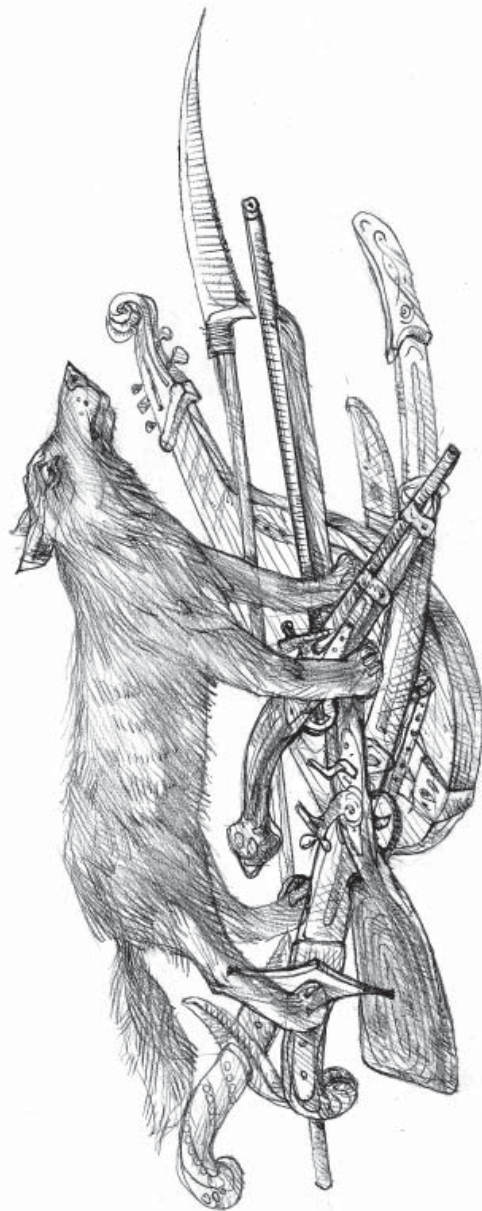
Козаки трохи відпочили, забрали здобич і направили коней у Сиваш. На цьому вже боці моря захопили ще три тисячі татарської худоби та й рушили на Січ.

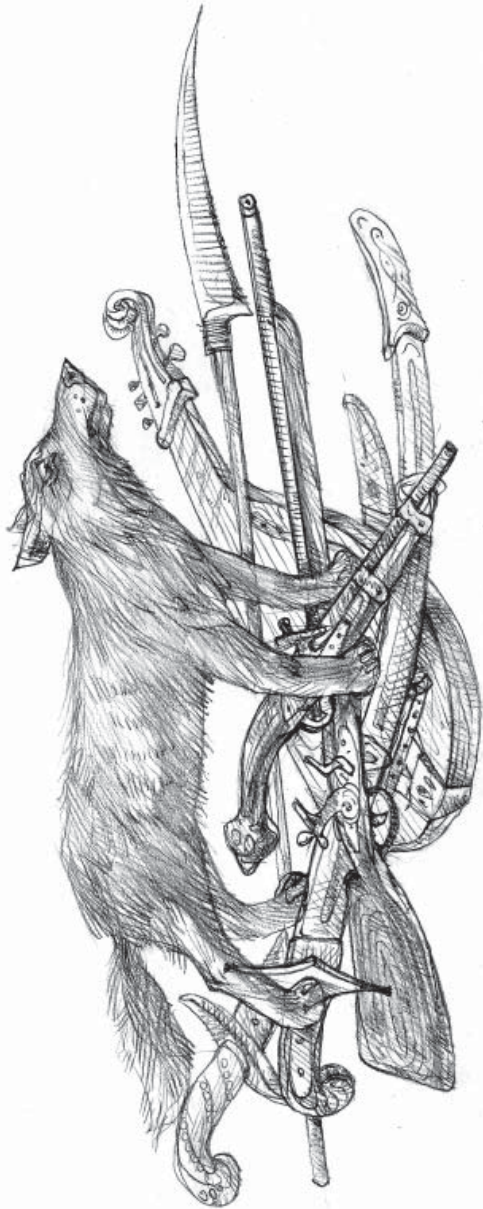
— Дідусю, то Сірко не пішов навмисне з козаками до Криму? Він хіба знав, що хан поведе орду свою до Сиваша?

— Передбачав, на те він і Сірко.

— А він після цього походу ще воював? — запитав Петрик.

— До самої смерті боровся Сірко з ворогами України. Помер славний кошовий

у 1680 році на пасіці біля Чортомлицької Січі. І плакали за ним, як за рідним батьком своїм. Хоронили з почестями. Палили з гармат і мушкетів. Насипали могилу, поставили хрест, а на камені написали про великі діяння великого кошового. Пісні про нього співали, легенди складали. Дійшли вони і до нас, а я їх оце тобі й переповів.

Помовчав дід Остап, потім глянув на Петрика і промовив:

— От і закінчили, Петре, ми з тобою тижневу мандрівку в минуле.

— Дідусю, а хіба не було у нас більше лицарів славних, відомих гетьманів?

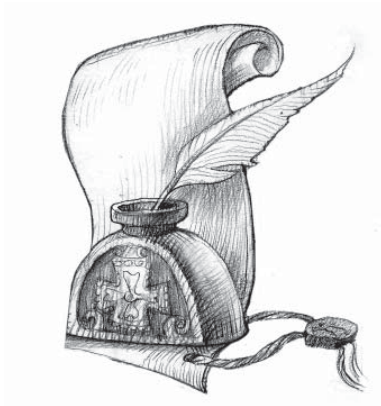
— Були. Та ще які! Але про них уже дізнаєшся в школі, — сказав дід Остап, підводячись із лавки.

ЗМІСТ

Перший гетьман Війська Запорозького.....	3
«Не потурчився, не побусурманився».....	17
У здоровому тілі — здоровий дух.....	28
Пригоди і подвиги гетьмана Івана Сулими.....	36
Урок гетьмана Івана Виговського.....	53
У піснях і легендах ушлявлених.....	64

Літературно-художнє видання

Леся Попович

СЛАВНІ ЛИЦАРИ УКРАЇНИ

Історичні оповідання

Головний редактор **Богдан Будний**
Редактор **Ірина Дем'янова**
Художник **Яна Гавриш**
Дизайн обкладинки **Володимира Басалиги**
Комп'ютерна верстка **Галини Кузів**

Підписано до друку 23.08.2011. Формат 84×90/16. Папір офсетний.
Гарнітура JournalC. Умовн. друк. арк. 7. Умовн. фарбо-відб. 7.

Видавництво «Навчальна книга — Богдан»
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
ДК №370 від 21. 03. 2001 р.

Навчальна книга — Богдан, а/с 529, просп. С. Бандери, 34а, м.Тернопіль, 46008
тел./факс (0352) 52-06-07, 52-19-66, 52-05-48
publishing@budny.te.ua www.bohdan-books.com

© Навчальна книга — Богдан, майнові права, 2011